

Єрмоєнко В.В.

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри трудового права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ ПОНЯТТЯ ПРИМУСОВА ПРАЦЯ

Право на працю так само як і форми реалізації цього права можна розглядати як у широкому розумінні, так й у вузькому.

Стаття 43 Конституції України проголошує: «Кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується». В цій же статті гарантується «право на своєчасне одержання винагороди за працю», яке захищається законом.

Зміст цієї норми у широкому розумінні, свідчить що право на працю і форми реалізації цього права пов'язані з будь-якою працею незалежно від галузі її застосування (наприклад, договір підряду можна розглядати як одну з форм реалізації права на працю у цивільному праві тощо.)

У вузькому розумінні – це право і форми його реалізації розглядаються виключно в межах галузі трудового права (наприклад, трудовий договір).

На мій погляд, ст. 43 Конституції України закріплює право на працю та форми його реалізації у широкому розумінні. З цього випливає, що положення ч. 3 ст. 43 Основного Закону щодо заборони примусової праці стосується будь-яких правових форм реалізації права на працю, що передбачені чинним законодавством, будь-яких юридичних відносин пов'язаних з працею, а не виключно трудових правовідносин. Тобто це не виключає дії положення про заборону примусової праці в інших галузях права, де застосовуються інші форми реалізації громадянами права на працю.

Саме таке широке тлумачення змісту ст. 43 Конституції України, дозволяє оцінити певні норми чинного законодавства на предмет виявлення прямого чи опосередкованого примусу до праці, виявлення ситуацій де законодавець некоректно «сповзає» до примусу до праці.

Здавалося у регулюванні праці осіб, що займаються юридичними видами діяльності повинно бути все гаразд, зважаючи, що суб'єкти такої діяльності є фахові юристи, що розробкою відповідних норм займався фахове співтовариство, фахове відомство – Міністерство юстиції України, що вони пройшли через відповідні комітети Верховної Ради, що під ініціативою прийняття відповідних норм стоїть підпис відомого юриста, колишнього міністра юстиції але дійсність виявляється інакшою. Наприклад, постає питання: «Чому за ч. 10 ст. 24 Закону України «Про нотаріат» приватний нотаріус повинен приймати громадян не менше п'яти годин на день і п'яти

робочих днів на тиждень за виключенням обставин, за яких нотаріус з незалежних від нього причин не може здійснювати такий прийом? Що розуміти під терміном «повинен»? Звичайно – прямий обов'язок приватного нотаріуса. Якщо ж приватний нотаріус порушує вимоги ч. 10 ст. 24 названого Закону, то правовим наслідком є анулювання його свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю.

Якщо держава хоча би платила цим фахівцям за вказаний час перебування на робочих місцях, то таку норму хоч якось можна було б обґрунтувати. А так виходить, що держава примушує працювати цю категорію громадян безоплатно, без будь-яких компенсаційних зобов'язань з боку держави. Та ще й під загрозою певних негативних наслідків: позбавлення права на працю таких осіб у разі порушення вказаної норми нотаріусом. Якщо ж це не примус, то тоді що? Будь-які обґрунтування доцільності цієї норми треба розглядати скрізь призму вислову, що «благими намереннями вимощена дорога в ад».

Таким чином, ч. 10 ст. 24 Закону України «Про нотаріат» є неконституційною, такою, що не відповідає ч. 3 ст. 43 Конституції України про заборону примусової праці.

Треба розуміти, що ця норма також робить залежним приватного нотаріуса від органів юстиції. Тобто приватний нотаріус у юридичній площині стає вразливим і позбавляється у правовому статусі значної частини незалежності (в організації своєї роботи та фінансової доцільності такої діяльності) - одного з найважливіших принципів організації і діяльності нотаріату.

До цього ж, як тут не згадати, що законодавець визнає приватних нотаріусів як самозайнятих осіб. За ч. 1 п. 14.1.226 Податкового Кодексу України ці особи займаються (провадять) незалежною професійною діяльністю. По-перше, незалежна професійна діяльність є різновидом корисно-суспільної праці, включає в себе різні форми реалізації громадянами права на працю, що охоплюється змістом ст. 43 Конституції України. По-друге, це не є сфера регулювання трудового права, тому відповідні положення про час роботи (час прийому громадян) тут не можуть бути застосовані.

Враховуючи вищевикладене, пропоную скасувати ч. 10 ст. 24 Закону України «Про нотаріат», як таку, що не відповідає ч. 3 ст. 43 Конституції України про заборону примусової праці.

Єрмоєнко, В.В. Сфера застосування поняття примусова праця [Текст] / В.В. Єрмоєнко // Актуальні проблеми юридичної науки на шляху сучасної розбудови держави і суспільства : матеріали Міжнародної науково-практичної

конференції, м. Суми, 5-7 червня 2014 р. / Ред.кол.: В.С. Венедіктов, А.М. Куліш, М.М. Бурбика; За ред.: В.С. Венедіктова, А.М. Куліша. - Суми : СумДУ, 2014. - С. 152-154.